

НАУКОВЕ ЖИТТЯ

ВЛАДА І БІЗНЕС: АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПАРТНЕРСТВА

(Аналітична записка за матеріалами П'ятих регіональних та муніципальних читань – науково-практичної конференції з міжнародною участю, АР Крим, смт Форос, 17–18 жовтня 2013 р.)

Трансформація відносин та загострення кризових явищ в усіх сферах суспільної життєдіяльності зумовили посилення вимог до функціонування системи публічного управління, формування та реалізації дієвих механізмів вирішення назрілих проблем на основі об'єднання зусиль владних, бізнесових і громадських інституцій.

Обговоренню саме цих, винятково актуальних, проблем і була присвячена науково-практична конференція з міжнародною участю “Влада і бізнес: актуальні проблеми партнерства”, яка проводилась в рамках П'ятих регіональних та муніципальних читань. Метою конференції було визначено ідентифікацію сучасних проблем та тенденцій взаємодії влади і бізнесу, узагальнення особливостей її формування і реалізації в Україні та Польщі, вироблення практичних рекомендацій щодо удосконалення співпраці органів державної влади, органів місцевого самоврядування та підприємницьких структур у вирішенні соціальних і економічних проблем регіонів та муніципальних утворень на принципах партнерства.

Організаторами конференції виступили Тернопільський національний економічний університет; Генеральне Консульство Республіки Польща в місті Севастополі; Управління державної служби Голодержслужби України в Автономній Республіці Крим та місті Севастополі, Вроцлавський економічний університет (Республіка Польща), Люблінський католицький університет імені Івана Павла II (Республіка Польща).

У роботі конференції взяли участь 133 особи, серед яких: керівники та службовці органів державної влади та органів місцевого самоврядування Автономної Республіки Крим та міста Севастополя; представники бізнесу; науковці Тернопільського національного економічного університету, Національного інституту стратегічних досліджень, Київського національного економічного університету імені Вадима Гетьмана, Запорізького національного технічного університету, Чернігівського національного технологічного університету, Донецького національного технічного університету, Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України, Бердянського державного педагогічного університету, Харківського національного університету міського господарства, Херсонського національного технічного університету, Київського національного університету технологій та дизайну, інших вищих навчальних закладів України, а також вчені Вроцлавського економічного університету, Щецинського університету, Вроцлавської вищої школи управління (Республіка Польща); слухачі магістратури ТНЕУ за спеціальністю “Державна служба”.

Робота конференції була організована в рамках трьох пленарних засідань, до яких були залучені 89 учасників конференції, та двох заочних секцій, в яких взяли участь 44 учасники.

Наукові виступи та дискусії учасників конференції стосувались таких проблемних напрямів:

1. Проблеми взаємодії влади і бізнесу в забезпеченні економічного й соціального розвитку регіонів та муніципальних утворень: конфлікти інтересів та їх гармонізація.

2. Концепція публічно-приватного партнерства та проблеми її практичної реалізації на муніципальному та регіональному рівнях.

3. Механізм та технології залучення бізнесу до реалізації регіональних і муніципальних програм і проектів.

4. Фінансові аспекти взаємодії влади та бізнесу.

5. Соціальне партнерство влади та бізнесу як інструмент вирішення проблеми інституційного вакууму в соціальній сфері.

6. Досвід реалізації партнерства влади і бізнесу на регіональному та муніципальному рівнях в країнах Центральної і Східної Європи: уроки для України та Польщі.

Обговорення проблем налагодження дієвої взаємодії влади і бізнесу на засадах партнерства в контексті пошуку шляхів вирішення назрілих економічних та соціальних проблем дало змогу учасникам конференції зробити такі висновки та пропозиції:

1. Аналіз трансформаційних процесів у соціально-економічних системах свідчить, що еволюція відносин влади і бізнесу зумовлюється двома основними чинниками: 1) трансформацією інституту власності; 2) зміною участі держави в економіці. З процесом роздержавлення, становлення ринкових відносин відбулось становлення корпоративної моделі економіки і корпоративної моделі управління, особливістю якої є розмежування відповідальності сторін у процесі управління, розмежування повноважень, уточнення прав і обов'язків учасників управління.

1.1. Учасники конференції зазначили, що на характер чинної корпоративної моделі в Україні вплинули такі внутрішні передумови: а) несформованість вітчизняного внутрішнього ринку, а отже, його низька конкурентоспроможність; б) незавершеність первісного нагромадження капіталу, його брак; в) недостатній розвиток підприємницької культури; г) гіпертрофоване втручання держави в економічні процеси; д) складання підприємницьким сектором низки соціальних зобов'язань при значному збереженні патерналістських настроїв у населення. Усунення держави і підприємницького сектору від вирішення проблем забезпечення житлом, відпочинку, дошкільного виховання, формування соціальної інфраструктури тощо створило ситуацію "вакууму" у реалізації соціальної політики, пошуку альтернатив у розподілі соціальних обов'язків влади і бізнесу. Водночас зарубіжний досвід підтверджує, що в сучасних умовах вирішення проблем корпоративного управління неможливе без урахування значення таких інституційних характеристик, як особливості функціонування соціального капіталу, механізм відтворення довіри між соціальними групами, формування інституту соціальної відповідальності бізнесу. Учасниками конференції наголошено, що існуюча модель корпоративної економіки і корпоративного управління не усуває корпоративних конфліктів інтересів (між акціонерами і корпораціями, менеджментом і акціонерами, акціонерами і кредиторами, органами управління, різними групами власників пакетів акцій, акціонерами і державою, корпораціями і місцевими органами влади, акціонерами і працівниками акціонерних товариств тощо), що підтверджується непропорційним розподілом фіскального навантаження між олігархічним і неолігархічним бізнесом порівняно з їх внеском у валовий дохід економіки.

За цих умов актуалізується проблема пошуку нової академічної парадигми формування відносин влади і бізнесу. Виникла потреба змінити традиційну для

секторального підходу природу відносин влади і бізнесу, при якій діалог між ними будується на використанні механізму пільг, отриманні субсидій, протекціонізму, обмеженні конкуренції, на характер відносин, який базується на діалозі уряду (місцевої влади) і ділових кіл, досягненні консенсусу щодо спільних дій чи співпраці. Такий вимозі відповідає модель відносин влади і приватного капіталу, яка отримала в різних країнах формулювання державно-приватне або публічно-приватне партнерство.

Учасники конференції зазначили, що актуальність такої моделі відносин влади і бізнесу для України і її регіонів зумовлюється: а) занедбаністю інфраструктури; б) напруженістю у збалансуванні дохідної і витратної частин бюджетів; в) низькою якістю пропонованих державою послуг; г) їх операційною неефективністю; д) низькою соціальною відповідальністю корпорацій. Разом з цим, учасниками конференції наголошено, що державно-приватне (публічно-приватне) партнерство, як підтверджує зарубіжний досвід, дозволяє забезпечити: нижчі витрати при вищій якості послуг, продукції; залучення компетентності приватного сектору при розбудові інфраструктури; більш ефективне використання активів при будівництві соціальних об'єктів; економію часу при здійсненні проектів; впровадження інновацій; перенесення частини ризиків на приватного партнера. З позиції інтересів місцевих органів влади державно-приватне партнерство дозволяє: підвищити можливості фінансування розвитку територій; підвищити ефективність публічних фінансів; запровадити менеджмент, орієнтований на споживача.

Учасники конференції констатують, що основними причинами, які гальмують процес укладання різного роду угод з державно-приватного партнерства в Україні, є такі: 1) недосконалість законодавства та нормативно-розпорядчої бази укладання договорів державно-приватного партнерства; 2) недостатньо прозорі механізми визначення повноважень і відповідальності сторін; 3) відсутність дієвих механізмів стимулювання співпраці в межах державно-приватного партнерства; 4) недостатній рівень поінформованості представників влади для впровадження державно-приватного партнерства; 5) відсутність організаційних, фінансових та інших ресурсів і стимулів активізації співпраці; 6) незначна кількість успішних прикладів партнерства в Україні; 7) існування перешкод для реалізації діючих проектів (невиконання зобов'язань); 8) високий ступінь недовіри до співпраці з органами влади (корупція, непрозорість тендерних процедур).

1.2. Аналіз світового досвіду дозволяє стверджувати, що державно-приватне партнерство є дієвим інструментом розширення інвестиційних, фінансових, інтелектуальних, маркетингових можливостей різних суб'єктів для розвитку їх інноваційної діяльності. Сутність партнерств полягає в активній співпраці всіх суб'єктів, яка активізується на засадах пошуку спільних напрямів реалізації визначених місій. Причому партнерами стають учасники всіх секторів інноваційного розвитку: державного (управління та регулювання інноваційного розвитку економіки); продукування нових знань та інновацій; освіти та підвищення кваліфікації працівників; комерціалізації наукових знань та інновацій та використання інновацій.

Учасниками конференції зазначено, що слушним є системний підхід до організації ДПП у сфері інновацій, який базується на взаємодії держави і приватного сектору в процесі всього інноваційного циклу, починаючи з проведення наукових досліджень і комерціалізації розробок до виробництва наукомісткої високотехнологічної продукції.

1.3. У процесі роботи конференції її учасниками зазначено, що реалізація завдань забезпечення сталого розвитку регіонів потребує оптимального поєднання зусиль

владних і підприємницьких структур у напрямі структурної корекції регіональних економічних систем. Оскільки на даний час великий корпоративний капітал формує й узгоджує умови своєї участі в реалізації економічних і соціальних проектів через участь у політичному процесі в рамках вітчизняної моделі некорпоративізму, подолання структурних дисбалансів в економіці регіонів перебуває в площині налагодження дієвої взаємодії місцевих органів влади з суб'єктами середнього та малого підприємництва, діяльність яких має чітко виражену місцеву орієнтацію. Хоча досвід країн розвинутих економік наглядно демонструє переваги об'єднання зусиль владних і бізнесових інституцій на основі взаємних мотиваційних установок при подоланні структурних дисбалансів в економічних системах різних рівнів, в Україні такі механізми взаємовигідної дієвої взаємодії тільки запроваджуються і потребують належного інституційного забезпечення на основі розвитку як формальних, так і неформальних інститутів.

1.4. Системний аналіз функціонування підприємницького сектору муніципальних утворень вказує на те, що головним вектором взаємодії бізнесу та органів місцевого самоврядування є соціальна сфера, що відповідає місії розвитку територіальних спільнот базового рівня як надскладних соціальних організацій. Учасники конференції зазначали, що взаємодія органів місцевого самоврядування і бізнесу є багатоаспектним процесом. В Україні баланс інтересів між бізнесом, державною владою, місцевим самоврядуванням і територіальними громадами щодо відповідальності за добробут територій поки не знайдений. Наявне ситуаційне досягнення консенсусу інтересів. До механізмів спільного розв'язання завдань бізнесом і владою на муніципальному рівні мають бути залучені органи самоорганізації населення та громадські організації.

1.6. У процесі обговорення учасники конференції зазначили, що при обмеженості бюджетного фінансування залучення представників місцевого бізнесу може стати альтернативним напрямом для вирішення питань соціально-економічного розвитку територій. У цьому зв'язку актуалізується необхідність застосування технологій стратегічного планування у контексті розроблення та реалізації програм і проектів на регіональному й локальному рівнях. Перевагами стратегічного планування є насамперед можливості: 1) реально визначити потенціал території; 2) об'єктивно визначити пріоритети її розвитку й взаємоузгодити цілі; 3) зацікавити представників бізнес-структур у реалізації важливих для територіальної громади проектів; 4) зробити ці процеси відкритими та прозорими. Стратегічне планування може стати найбільш ефективним тоді, коли передбачатиме консолідовану діяльність громадськості, влади та бізнес-структур щодо вирішення стратегічно важливих для суспільства проблем, тобто буде побудоване на засадах партнерства.

1.7. Учасники конференції констатують, що в Україні, як і в інших пострадянських країнах, поряд з структуруванням формальних правил, які визначаються державою та продукуються засобами масової інформації, доволі активно розвиваються неформальні правила, на які повинні зважати всі суб'єкти господарювання у своїй реальній діяльності. Як наслідок, спостерігається висока частка неформальної (тіньової) економіки, тотальна корупція та катастрофічна недовіра до органів державної влади, що спричиняє високий рівень невизначеності, дуалізм норм, персоналізацію економічних і особливо фінансових відносин, виникнення різного роду суперечностей між економічним, політичним та соціальним розвитком українського суспільства. Це створює підґрунтя для формування інституційних пасток у взаємодії держави і бізнесу.

2. З метою удосконалення механізмів реалізації концепції публічно-приватного партнерства учасники конференції рекомендують:

2.1. Для активізації становлення моделі партнерства влади і бізнесу необхідним є: удосконалення інституційного забезпечення розвитку ППП; спрощення процедури укладення договорів; створення організаційних підрозділів в органах місцевого самоврядування для розвитку державно-приватного партнерства; для службовців – створення прозорих стимулів для розвитку партнерства; визначення механізму державно-приватного партнерства в рамках різних організаційно-правових форм, зокрема кластерів: 1) моделі взаємовідносин у межах партнерства – контракту на надання послуг, управління, лізингу тощо; 2) розподілу ризиків між учасниками партнерства; 3) термінів дії угоди партнерства; 4) методів розрахунку тарифів за послуги; розміщення інформації про пріоритети на електронних сторінках місцевих органів влади; визначення принципів розподілу ризиків між залученими сторонами, розроблення алгоритму управління ризиками, відображення розподілу ризиків у контракті державно-приватного партнерства; активізація просвітницьких та інформаційних програм у регіонах для висвітлення перспектив державно-приватного партнерства та його переваг; підвищення відповідальності за корупційні дії при визначенні учасників реалізації спільних проектів; реалізація короткострокових і довгострокових програм навчання дорослого населення щодо питань партнерства; кадрове забезпечення реалізації державно-приватного партнерства; визначення квот державного і місцевих бюджетів, які скеровуватимуться на реалізацію проектів, формування полюсів конкурентоспроможності, брендингу територій.

2.2. У напрямі реалізації завдань щодо мінімізації ризиків, пов'язаних із загрозами нереалізації інноваційних проектів або понесенням додаткових витрат, шляхом створення “ підставних ”, “ сірих ” компаній для забезпечення інноваційно-інвестиційної безпеки в механізмі ДПП обидві сторони – і держава, і приватна структура – повинні приділяти особливу увагу таким перевіркам: з боку держави – повинна здійснюватися перевірка приватної компанії, яка бажає співфінансувати інноваційний проект, на предмет наявності у неї інвестиційних ресурсів, робочої сили, прозорості фінансової звітності, а також підрядників, які залучаються приватною компанією-партнером, – на предмет наявності досвіду реалізації інноваційних проектів, фінансової прозорості їх діяльності, з боку приватної компанії, яка виграла тендер, при залученні підрядників повинна здійснюватися перевірка їх фінансової спроможності, наявності досвіду реалізації інноваційних проектів.

2.3. З метою якомога повнішого залучення потенціалу підприємництва до реалізації завдань щодо усунення структурних деформацій в економіці регіонів контури взаємовідносин влади і бізнесових структур доцільно формувати в орієнтації на пріоритети структурної перебудови економіки регіонів, що впливають з стратегічних цілей, закріплених у регіональних стратегіях соціально-економічного розвитку. Такий підхід дозволить: поєднати стратегічні інтереси органів влади і підприємницького сектору; забезпечити стабільність партнерських взаємовідносин і взаємну зацікавленість їх учасників у вдосконаленні й запровадженні нових форм взаємодії в процесі структурування економіки регіону; досягти чіткості та прозорості при виконанні зустрічних зобов'язань сторін у рамках застосування таких інститутів взаємодії, як інвестиційні проекти, інвестиційні програми, індустриальні парки, регіональні кластери та ін.

Враховуючи наявність розвиненої виробничої інфраструктури на землях комунальної власності, де раніше базувалися великі промислові об'єднання у великих, середніх та малих містах України, вважати за доцільне рекомендувати муніципальним органам влади, за наукового супроводу вищих навчальних закладів, розглянути

можливості створення мережі індустріальних парків на засадах приватно-державних партнерства у пріоритетних сферах економічної діяльності.

2.4. В рамках реалізації механізмів соціального партнерства заслуговує на увагу поширення досвіду застосування корпоративних соціальних програм, які враховують інтереси співробітників компанії і жителів муніципальних утворень, де розвивається бізнес. Запорукою успіху таких програм є: 1) чітке формулювання власної стратегії і відмова від фінансування "прохань з регіонів", розробка і реалізація програм соціальної спрямованості в результаті спільної роботи компанії, органів державної влади і органів місцевого самоврядування, незалежних консультантів; 2) орієнтація на досягнення значного соціального результату при дотриманні ділових інтересів компанії; 3) спрямованість на підтримку нових соціальних технологій і реформ у соціальній сфері, а не на будівництво і утримання об'єктів "соцкультпобуту"; 4) використання сучасних механізмів управління, перш за все, конкурсного розподілу засобів, пайового фінансування, впровадження моніторингу і оцінки соціальних та економічних результатів. Це дозволить відібрати найбільш ефективні та актуальні проекти, підвищити мотивацію учасників за рахунок залучення власних засобів, контролювати реалізацію і результати проекту.

2.5. Учасники конференції зауважили, що одним із дієвих механізмів активізації соціального партнерства може стати механізм соціального замовлення як комплекс процедур, орієнтованих на вирішення проблем соціального розвитку, що реалізуються державними органами через залучення на конкурсній основі громадських і приватних організацій та органів самоорганізації населення.

Доцільність впровадження механізму соціального замовлення зумовлюють такі переваги: якомога повніше залучення потенціалу недержавних організацій до вирішення проблем соціального розвитку, в тому числі і тих, вирішення яких повинно гарантуватись державними органами та органами місцевого самоврядування; формування ефективних моделей оптимального поєднання ресурсів і можливостей владних і громадських інституцій при реалізації соціальних проектів; підвищення об'єктивності цілевизначення в процесі реалізації завдань підвищення рівня якості життя населення; гнучке реагування на виклики соціального розвитку, запити та вимоги споживачів соціальних послуг на основі запровадження прогресивних технологій реалізації соціальних цілей; широке використання прогресивних організаційних форм управлінської діяльності при управлінні процесами соціальних перетворень; використання способів оптимального варіанта вирішення соціальних проблем на основі пошуку компромісу та зіставлення різних альтернатив; розширення можливості залучення професіоналів з різних сфер для реалізації окремих функцій, пов'язаних з вирішенням соціальних завдань; подолання організаційних бар'єрів при вирішенні соціальних завдань і прискорення процесів отримання конкретних соціальних ефектів. При цьому процедура формування і забезпечення виконання соціального замовлення повинна передбачати: розміщення соціального замовлення на умовах договору між державними органами (місцевим самоврядуванням) і недержавними організаціями (приватними компаніями, неприбутковими неурядовими організаціями); відбір організацій для виконання соціального замовлення на конкурсній основі; сприяння виконанню такого замовлення з боку органів влади шляхом надання пільг з оплати оренди в комунальних спорудах, прямого фінансування цих організацій, фінансування заходів за програмами, які реалізуються недержавними організаціями у сфері забезпечення якості життя.

2.6. У контексті локалізації інституційних пасток у взаємодії влади і бізнесу в розрізі інституційно-функціонального, галузевого та регіонально-муніципального векторів, учасники конференції вважають необхідним забезпечення деформалізації умов реальної практики, яка повинна охоплювати: запровадження публічності та достовірності інформації про бізнесові проекти та контракти на державному та регіональному рівнях; встановлення вибіркового контролю за дотриманням формальних правил; спільне обговорення бізнесом і владою їх трансформації.

2.7. З метою формування реальної державної політики підтримки такої інноваційної та перспективної організаційно-економічної форми державно-приватного партнерства, як кластери, першочерговим завданням загальнодержавного рівня, на думку учасників конференції, має стати формування системи інформаційно-статистичного забезпечення, розроблення та затвердження Методики оцінки впливу діяльності кластерів на соціально-економічний розвиток регіональних утворень, якою повинні користуватись відповідні органи державної влади при розробленні кластерної стратегії розвитку конкретного регіону, ідентифікації "природних" кластерів, оцінки діяльності функціонуючих кластерів та тих, створення яких планується у перспективі. При цьому кластерна стратегія повинна розглядатись як складова загальної стратегії соціально-економічного розвитку адміністративно-територіальних утворень.

2.8. Взаємодія між владою та бізнесом повинна розвиватись в аспекті формування умов і впровадження стимулів для створення системи правової, соціальної та екологічної безпеки суспільства шляхом створення інституційних засад для економічної, політичної безпеки ведення бізнесу, створення сприятливого інвестиційного та підприємницького клімату як в окремих регіонах, так і в країні загалом. Зокрема, територіальні громади повинні нарешті стати тим впливовим інститутом, який буде не тільки впливати на процес діяльності владних та бізнесових інститутів, а й здебільшого визначати напрями їх можливого подальшого розвитку. У цьому аспекті головними питаннями стають: удосконалення законодавчого й організаційного механізмів взаємодії територіальних громад не тільки з владою та бізнесом, а й між окремими громадами; підвищення обізнаності членів територіальної громади щодо можливостей впливу на рішення влади та бізнесу, які мають соціальні, економічні та екологічні наслідки для подальшого існування та розвитку територіальної громади за рахунок створення відповідних інформаційних центрів та освітньо-інформаційних ресурсів; створення незалежних аналітичних служб у межах окремих територіальних громад або їх об'єднань, до основних завдань яких буде належати економічна, соціальна та екологічна оцінка проектів, що реалізуються бізнесом на території відповідної громади.

2.9. Учасниками конференції було наголошено на доцільності використання механізму державно-приватного партнерства для підвищення рівня фінансової грамотності населення. Успішній інтеграції держави і бізнесу у цій сфері сприятиме спільність мети, пов'язаної з реалізацією таких заходів: виховання компетентних споживачів фінансових продуктів і послуг, здатних давати відсіч шахраям і нечесним на руку бізнесменам. Причому активне залучення бізнес-структур до фінансування таких освітніх проектів має проводитися при одночасному забезпеченні жорсткого державного контролю за об'єктивністю та незалежністю підготовлених програм, здійснюваних оцінок та рекомендацій. Держава має створювати необхідні умови для організації і проведення різноманітних освітніх програм фінансово-економічного спрямування (за активної підтримки великих фінансових організацій та підприємницьких структур).

2.10. Для успішної реалізації повноцінних ДПП-проектів, окрім законодавчої бази, учасники конференції наголошують на необхідності забезпечення: високого рівня кваліфікації спеціалістів з боку державного партнера, які розроблятимуть проекти та управлятимуть їх реалізацією; відкритості органів місцевого самоврядування українських міст для співпраці в напрямку ДПП, а також належного рівня підготовки місцевих фахівців, які розроблятимуть проекти; інвестиційної привабливості проектів для приватних партнерів; організації роботи між державним та приватним партнером на паритетних засадах із справедливим розподілом ризиків і гарантій; відкритого діалогу з громадськістю, висвітлення інформації щодо проектів ДПП у ЗМІ.

2.11. Для того, щоб органи влади могли максимізувати ефективність ДПП, вони мають перекласти на приватний сектор ризику, управління якими приватний сектор здатний забезпечити більш ефективно. Для досягнення цієї мети ризику необхідно належним чином оцінити, щоб органи влади знали, скільки їм доведеться сплатити приватному сектору за готовність взяти на себе згадані ризики. Тому необхідно диференціювати ризик, пов'язаний із конкретним проектом, і ринковий ризик. Ризики, пов'язані із конкретним проектом, зумовлюються можливими змінами в результатах окремих проектів або групи споріднених проектів. Необхідно зауважити, що при реалізації державної підтримки приватного сектору в умовах ДПП слід враховувати проблему визначення оптимальної частки участі інвестора в прибутку і в загальному обов'язі інвестицій, незалежно від галузі реалізації проекту.

2.12. В контексті удосконалення державно-приватного партнерства необхідною є підготовка фахівців, створення сприятливої громадської думки для передачі приватному сектору функцій володіння і користування об'єктами державної і комунальної власності, забезпечення довіри громадськості до цього типу господарських відносин, а також забезпечення прозорості діяльності бізнесу, що є соціально-психологічною основою для реалізації ДПП.

2.13. У контексті формування моделі взаємодії влади і бізнесу в питаннях насичення споживчого ринку якісними товарами і послугами зазначено, що з метою реалізації моделі державно-приватного партнерства мають забезпечуватись конституційні норми права громадян на безпечне життя і здоров'я, придбання товарів належної якості, вільного доступу до інформації про якість харчових продуктів і предметів побуту та відшкодування шкоди в разі порушення їхніх прав. У рамках партнерства органи влади мають виробити правові гарантії забезпечення належної якості товарів, які надходять на споживчий ринок країни, та конкретизувати вимоги до їх безпеки. Водночас виробники продукції та торговельні підприємства повинні чітко дотримуватись правових норм та вимог щодо якості як при виробництві, так і реалізації товарів. При цьому держава має забезпечувати фінансову, податкову, кредитну та організаційну підтримку виробництв екологічно чистої продукції та продукції високої якості, сприяти впровадженню нових технологій виробництва та обслуговування громадян. Основною метою такого партнерства є розуміння необхідності спільних дій щодо вирішення проблеми насичення ринку неякісними і фальсифікованими товарами.

З метою підвищення ефективності взаємодії влади і бізнесу в питаннях захисту споживчого ринку доцільним є запровадження постійного моніторингу якості споживчих товарів і послуг на ринку та поширення в пресі та інтернет-ресурсах інформації про недобросовісних товаровиробників і небезпечну (неякісну) продукцію. Водночас має бути підтриманий позитивний досвід вітчизняних підприємств щодо підвищення якості продукції та представлені високоякісні товари.

2.14. Учасники конференції зазначили, що побудову раціональних взаємин органів влади і бізнесу доцільно забезпечувати за такими напрямками:

– *удосконалення адміністрування податків* шляхом: впровадження системи податкового менеджменту та податкового адміністрування у діяльності органів державної влади, завданнями яких мають стати: удосконалення нормотворчої техніки з метою конкретизації та усунення неоднозначного трактування окремих норм; упровадження автоматизованого обміну інформацією між податковими органами й іншими органами державної влади у сфері регулювання та забезпечення електронного звіряння даних; підвищення кваліфікації працівників податкової служби щодо вміння вести роз'яснювальну роботу з платниками податку та надавати їм необхідну допомогу, використовувати електронні бази даних, застосовувати ризико-орієнтовані моделі контролю; створення простих форм звітності і зменшення кількості додатків до неї; забезпечення підвищення ступеня комп'ютеризації та автоматизації процесів складання й подання декларацій платниками до податкових органів; упровадження дистанційних методів перевірок, що не спричинятимуть адміністративного навантаження на платника; організація співпраці з платниками податків, щоб вони мали можливість вчасно і добровільно заповнювати й подавати податкові декларації, шляхом попередження платників про настання строку подачі декларацій; проведення активної роботи з інформування платників щодо їхніх прав та обов'язків, вимог законодавства до порядку здійснення операцій з оподаткування;

– *забезпечення фінансової підтримки бізнесу*: активізація впровадження та розвиток системи місцевих запозичень, місцевих кредитів, місцевого замовлення. З метою підвищення ефективності системи місцевих запозичень необхідним є вдосконалення процесів її формування за такими напрямками: дотримання вимоги, що випуску муніципальних облігацій має передувати ґрунтовна підготовка з оголошенням об'єктивних конкурсів інвестиційних проектів і тендерів серед банків на право виконання функцій платіжного агента муніципальної позики, а також серед аудиторських фірм – на право обслуговування суб'єктів інвестиційного портфеля позики; дотримання жорстких критеріїв відбору проектів, представлених на конкурс з розміщення коштів фонду цільових програм облігаційної позики; розширення кола емітентів муніципальних облігацій, учасників ринку та інвесторів, випуску нових фінансових інструментів.

2.15. Для активізації маркетингової діяльності органів управління регіоном, досягнення консенсусу між владою та бізнесом у процесі управління інноваційно-інвестиційними проектами, що реалізуються в адміністративно-територіальних утвореннях, учасники конференції наголосили на необхідності застосування інноваційних маркетингових комунікацій, управління інвестиційними ризиками, здійснення як внутрішнього маркетингу для задоволення потреб місцевих жителів території, так і зовнішнього маркетингу з метою привабити зовнішніх споживачів (інвесторів). Важливо, щоб маркетингові та інвестиційні проекти, що реалізуються в регіоні, становили єдину систему, незалежно від їх впливу на розвиток території, були узгодженими зі стратегічними цілями розвитку адміністративно-територіального утворення та виконували функцію інструмента маркетингового управління територією.

2.16. З метою удосконалення практики стратегічного планування розвитку територій необхідно: підвищити дієвість механізму визначення пріоритетів регіонального розвитку, під реалізацію яких будуть залучатись кошти вітчизняних та іноземних інвесторів, які повинні визначатись спільно із представниками бізнесу, науки, громадськості та мають спрямовуватись на виконання заходів, які забезпечать

досягнення спільно виробленого оптимістичного бачення розвитку регіону; у законодавчому порядку забезпечити гарантії інвесторів щодо прозорого та цільового використання на розвиток економіки регіону вкладених ними інвестицій; вивчати можливості та бажання представників бізнесу щодо сприяння у реалізації стратегічного планування в області, районі, місті, селищі, селі; залучати їх до здійснення моніторингу реалізації стратегічних цілей; активно застосовувати маркетингові дослідження територій у рамках стратегічного планування з метою визначення відповіді на питання, якими бачать пріоритети розвитку області (району, міста чи селища) місцеві підприємства, які пріоритетні галузі слід розвивати у контексті гео економічних, технологічних, інформаційних, екологічних змін у висококонкурентному ринковому середовищі тощо; забезпечити перманентне коригування стратегічних планів за результатами оцінок їх виконання у звітних періодах, при цьому створюючи сприятливу для співпраці атмосферу довіри та взаємодопомоги. Громадські слухання як важливий інструмент забезпечення інформаційного обміну між представниками влади та бізнесу необхідно проводити не лише на етапі розробки проєктів, а й у процесі їх оцінки, коригування, адаптації до змін стратегій чи стратегічних планів. Інформація про проведення таких слухань повинна бути доступною для усіх стейкхолдерів, а пропозиції, внесені за результатами громадських слухань, повинні підлягати обов'язковому розгляду робочою групою та впливати на внесення відповідних коректив.

2.17. У контексті підвищення ефективності державної підтримки малого і середнього бізнесу, на думку учасників конференції, доцільним є урізноманітнення та вдосконалення застосовуваних інструментів та методів державної підтримки, застосування механізмів стимулювання малих і середніх підприємств для досягнення ними кращих результатів господарювання, удосконалення методів оцінки результатів діяльності малих і середніх підприємств у контексті визначених регіональних та місцевих пріоритетів соціально-економічного розвитку та найкращого задоволення потреб членів територіальних громад, застосування єдиних підходів і прозорих конкурсних процедур при відборі реципієнтів державної підтримки, впровадження постійно діючої системи державного та громадського контролю за використанням коштів фінансової підтримки суб'єктів малого і середнього бізнесу.

2.18. В процесі обговорення учасники конференції зазначили, що використання владних, підприємницьких, індивідуальних, колективних і громадських зусиль і ресурсів на договірних засадах, спільній відповідальності та повноваженнях, формуванні корпоративної соціальної культури відносин потребує створення нових організаційно-правових форм організації праці, визначення й обґрунтування спільних інтегрованих соціальних цілей розвитку, функцій і завдань щодо їх забезпечення, виокремлення суб'єктів корпоратизму у відносинах влади, бізнесу і населення, опанування новими знаннями, компетенціями і навичками та створення відповідного інституційного забезпечення.

2.19. У контексті залучення малого бізнесу до реалізації завдань економічного і соціального розвитку регіонів та муніципальних утворень нагальною є необхідність у реалізації на державному і місцевому рівнях низки заходів, головними серед яких є: вдосконалення механізму відкриття малих підприємств шляхом зменшення штучних бюрократичних бар'єрів у державних органах; забезпечення здешевлення кредитування проєктів малого бізнесу, зокрема таких, що впливають на підвищення рівня зайнятості населення; фінансово-кредитна підтримка, що передбачає розробку пільгових програм кредитування відповідно до пріоритетів економічної політики

держави; залучення ширшого кола представників малого бізнесу до участі в програмі часткового відшкодування відсоткових ставок за кредитами суб'єктів малого бізнесу на реалізацію інвестиційних проектів; державна підтримка виробництва і реалізації продукції, що передбачає надання державних замовлень, сприяння експорту товарів і послуг.

2.20. Для вирішення проблеми зайнятості та безробіття серед молоді органам влади спільно з бізнесовими структурами доцільно: створити молодіжну біржу праці; розробити проекти, які орієнтовані на фінансування активних заходів сприяння зайнятості серед молоді; проводити дослідження з метою визначення певних спеціальностей, професійних навичок і рівня кваліфікації, якими повинні володіти випускники ВНЗ; розробити та впровадити механізм фінансової підтримки підприємств, установ та організацій, які беруть участь у реалізації програм зайнятості для молоді; проводити навчання і тренінги з техніки пошуку роботи та розповсюдження інформаційного матеріалу про стан ринку праці, вимоги до кваліфікації найманих працівників тощо з метою створення умов для самовизначення особи; розробити програми міжнародного обміну студентами з метою стажування, виконання тимчасових і волонтерських робіт.

При підготовці аналітичної записки та рекомендацій конференції використані висновки та пропозиції, що містились у надісланих наукових розробках учасників, і результати безпосередніх дискусій, що велись на пленарних і секційних засіданнях конференції. На формування підсумкових матеріалів конференції найбільший вплив мали наукові розробки та пропозиції, висловлені у доповідях Августина Руслана (Тернопіль), Бикова Анатолія (Форос), Бобровської Олени (Дніпропетровськ), Богача Юрія (Тернопіль), Бутирської Тетяни (Форос), Бутка Миколи (Чернігів), Васиної Алли (Тернопіль), Велешук Світлани (Тернопіль), Винар Наталії (Тернопіль), Воронкової Таїсії (Київ), Головчанської Марини (Донецьк), Грабовської Моніки (Вроцлав, Республіка Польща), Гудзь Марини (Запоріжжя), Гудзя Петра (Запоріжжя), Гупаловської Мирослави (Тернопіль), Денисенка Миколи (Київ), Дудкіної Олени (Тернопіль), Дяків Ольги (Тернопіль), Єрмошкіної Олени (Дніпропетровськ), Желюк Тетяни (Тернопіль), Зелінської Анетти (Вроцлав, Республіка Польща), Іщенко Тетяни (Київ), Кайданник Оксани (Харків), Камінської Альфреди (Вроцлав, Республіка Польща), Католи Анни (Щецин, Республіка Польща), Каштелян Анастасії (Тернопіль), Кириленко Ольги (Тернопіль), Кізіми Тетяни (Тернопіль), Клос Лідії (Щецин, Республіка Польща), Коваленка Миколи (Херсон), Коваль Світлани (Тернопіль), Кравченка Романа (Донецьк), Кривокульської Наталії (Тернопіль), Крик Барбари (Щецин, Республіка Польща), Круп'як Лідії (Тернопіль), Лаврів Лілії (Тернопіль), Левенець Ольги (Тернопіль), Лободіної Зоряни (Тернопіль), Лопушинського Івана (Херсон), Ляпіна Дмитра (Київ), Малого Івана (Київ), Машка Андрія (Тернопіль), Мельник Алли (Тернопіль), Монастирського Григорія (Тернопіль), Ніпіаліди-Іщик Ольги (Форос), Овсянюк-Бердадіної Олександри (Тернопіль), Петриків Анни (Тернопіль), Петрук Інни (Тернопіль), Письменного Віталія (Тернопіль), Підгайця Сергія (Тернопіль), Плахцяка Адама (Вроцлав, Республіка Польща), Полякової Наталії (Донецьк), Попович Тамари (Тернопіль), Постнікова Володимира (Тернопіль), Прохоровської Світлани (Тернопіль), Пруденіци Майї (Вроцлав, Республіка Польща), Рашковського Анджея (Вроцлав, Республіка Польща), Ревуна Костянтина (Київ), Русіна Віктора (Тернопіль), Савчук Світлани (Тернопіль), Сидорчука Анатолія (Тернопіль), Скуб'як Беати (Щецин, Республіка Польща), Собчак Ельжбети (Вроцлав, Республіка Польща), Тріпака Мар'яна (Форос), Феденчука Ярослава (Тернопіль), Шашкевича Олександра (Тернопіль).

Аналітичну записку підготували:

Мельник Алла,

д.е.н., проф., Заслужений діяч науки і техніки України, Тернопільський національний економічний університет;

Желюк Тетяна,

д.е.н., проф. кафедри, Тернопільський національний економічний університет;

Монастирський Григорій,

д.е.н., проф. кафедри, Тернопільський національний економічний університет;

Васіна Алла,

к.е.н., доц., Тернопільський національний економічний університет;

Дудкіна Олена,

к.е.н., доц., Тернопільський національний економічний університет.